

Flodkräftan i Kalmar län – En fältinventering

2015-11-02

Publik rapport

Av: Carl-Johan Månsson, Fiskerikonsulent

Inledning

Flodkräftan (*Astacus astacus*) är vår ursprungliga svenska kräftart. I början av 1900-talet var tillgången på flodkräfta i framförallt syd- och mellansvenska sjöar och vattendrag mycket god. Fångsten av flodkräfta uppgick till drygt 1000 ton i början av 1900-talet i landets sjöar (Fiskeriverket, 1999). År 1909 fick kräftpesten, som är en smittbar svamp, fotfäste i landet och började successivt radera ut bestånden av flodkräfta. Under 1960-talet nådde kräftpestens härjningar sin kulmen i södra Sverige och flodkräftan försvann från i stort sett alla större vattensystem. Därefter har signalkräftan, en nordamerikansk kräftart, ersatt flodkräftan i många vatten genom utplanteringar. Signalkräftan är med få undantag bärare av pestsvampen vilket innebär att utsättningar av arten har påskyndat spridning och permanentat kräftpestsmittan i flertalet av vattensystemen i södra Sverige.

På 1800-talet fanns i storleksordningen runt 30 000 vatten med flodkräfta. Flodkräftan finns idag endast i runt 1000 svenska vatten (Fiskeriverket, 2009) och minskningen sker alltjämt, till stor del beroende på illegala utsättningar av signalkräfter.

I den svenska Rödlistan 2015 klassas arten som akut hotad. Minskningen har uppgått till 80 % (40-80 %) de senaste 20 åren vilket man bedömer fortsätta under kommande 20 åren. Den bedömt största påverkan och hotet för arten är spridningen av signalkräfta (Artdatabanken, 2015).

Länsstyrelsen i Kalmar län beslutade år 2013 att Öland ska utgöra skyddsområde för flodkräftan. Detta medför speciella restriktioner, såsom förbud att sätta ut signalkräfter och använda redskap mellan olika vattenområden (Länsstyrelsen Kalmar län, beslut 20130117).

2012 genomfördes ett projekt via Länsstyrelsen i Kalmar som syftade till att öka kunskapen om länets vatten med flodkräfta (Månsson, 2012). Denna studie, som omfattade ett stort antal intervjuer, indikerade att många vatten försvunnit mellan 2002 och 2012. Studien visade att ett 50-tal sjöar innehöll flodkräfta. I studien redovisades ett antal förslag. Ett av dessa var att inventera osäkra förekomster. Det är av stor vikt att få mer noggrann kunskap om vilka vatten som hyser flodkräfta respektive signalkräfta och det bästa är att genomföra provfisken.

Metoder

Projektet genomfördes av Hushållningssällskapets fiskerikonsulent under 2015, medel söktes via Länsstyrelsen i Kalmar län. 37 vatten, främst sjöar, provfiskades med kräftburar från land under perioden juni-september inom Kalmar län, fastlandsdelen. Fiskeansträngningen varierade mellan sjöar, beroende på tillgänglighet, upp till 25 burar användes. Burar som användes var LINI, desinficering skedde mellan olika vatten. Fryst bete av karpfisk användes. Flodkräftor som fångades noterades med längd och kön, signalkräfter i antal. Övriga uppgifter som samlades in/mättes var syrehalt, pH, ledningsförmåga, sikt i vattnet, vegetation, musselförekomster, bottenbeskaffenhet och omgivning. Övriga intressanta uppgifter såsom observationer av flora/fauna, uppgifter om fiskbestånd, historik om vattnen med mera samlades in. Ett stort antal kontakter har upprättats med vattenägare per telefon och ute i fält.

Resultat

Totalt fångades flodkräfta i sju vatten. I 14 vatten fångades signalkräfta och i 16 vatten fångades inga kräftor alls. Signalkräftor påträffades i Ljungbyåns, Emåns, Viråns, Gunneboåns, Hörtigerumsåns, Almviksåns, Dynestadåns, Storåns och Loftaåns vattensystem.

Följande sammanställning kan göras per kommun:

Nybro kommun

1 vatten varav: 1 med signalkräfta

Mönsterås kommun

6 vatten varav: 3 med signalkräfta, 3 utan kräftor

Oskarshamns kommun

8 vatten varav: 1 med signalkräfta, 3 med flodkräfta, 4 utan kräftor

Hultsfreds kommun

4 vatten varav: 1 med flodkräfta, 3 utan kräftor

Västerviks kommun

18 vatten varav: 9 med signalkräfta, 3 med flodkräfta, 6 utan kräftor

Genom projektet har även ytterligare några vatten dokumenterats som enligt bekräftade uppgifter innehåller flodkräfta; två vatten i Högsby kommun, ett vatten i Torsås kommun och ett vatten i Hultsfreds kommun.

Vid en uppdaterad genomgång av samtliga länets förekomster av flodkräfta, Öland ej medräknat, så handlar det om ca 50 sjöar.

Vatten

pH visade godkänt värde, >6, i de flesta vatten. I sex vatten låg pH på något lägre värde, <6,5, det lägsta uppmätta var 5,9. Det är intressant att pH i de vatten där flodkräfta förekom uppvisade ett högre pH än övriga vatten. Medelvärde i sjöar med flodkräfta var 7,6 mot övriga vatten 7,2. De vatten som inte höll några kräftor alls hade ett medelvärde på 6,9.

Övriga noteringar

Vid inventeringarna noterades en mängd arter i och intill vattnen. Några som kan nämnas är nästrot, trubbnate, havsörn, fiskgjuse, duvhök, större dammussla, krusnate och kransalger.

Summering och erfarenheter av projektet

Genom projektet har vi bättre kunskap om kräftvattnen i länet. Förekomster av kräftor har bekräftats eller dementerats. Alla vatten med flodkräfta är skyddsvärda.

Några vatten uppvisade bra bestånd med flodkräfta. I några vatten var signalkräftbeståndet stort, i andra tycks det vara glest. Faktorer som är viktiga för ett bestånds utveckling är botten, vattenkemi och predation. Det finns fall där man kan misstänka att surstötter påverkat flodkräftbeståndet negativt men det klart största hotet är utsättningar av signalkräfter. Det är dock viktigt att vatten med flodkräfta prioriteras gällande kalkning/uppföljning.

Vi hittar idag signalkräfta i många typer av vatten, i vissa fall även långt ut i de perifera vattenområden och långt från större vägar. Signalkräftan finns i samma vattensystem och nära geografiskt där vatten med flodkräftbestånd finns. Detta innebär en risk. Spridningen av signalkräftan måste stoppas och detta görs både med information och där vattenägare går samman och bildar skötselområden. Vi avser kommande år att fortsätta jobba med olika projekt rörande skötselområden för flodkräfta och informationsspridning. I vissa fall, där vattnen är lämpliga, kan utsättningar av flodkräftor göras för att stärka bestånden.

Genom projektet har kontakter upprättats med ett stort antal vattenägare, detta har varit en viktig del i projektets genomförande.

Referenser

Artdatabanken, SLU. 2015. Artfakta flodkräfta.

Fiskeriverket. 1999. Flodkräftodling i Norrland. Rapport 1999:1.

Fiskeriverket. 2009. Åtgärdsprogram för flodkräfta. Rapport 5955.

Månsson, C-J. 2012. Kräftregister Kalmar län. Länsstyrelsen i Kalmar län. Internt material.

Figur 1. Flodkräftor från en sjö i länet under projektet 2015. Foto: Carl-Johan Månsson